



ירושלים, כ"ט בשבט תשס"ה

8 בפברואר 2005

חוזר מס' ח-06-2159

(9382.doc)

לכבוד

התאגידים הבנקאיים

הנדון: ניהול מסגרות אשראי בחשבונות עובר ושב

(ניהול בנקאי תקין, הוראה מספר 325)

מבוא ודברי הסבר

1. היקף האשראי המנוהל בישראל בחשבונות עובר ושב (להלן: עו"ש - לרבות חח"ד), ומאפייניו הייחודיים, מחייבים כי באופן ניהולו השוטף תישמרנה נורמות בנקאיות להן מחויב תאגיד בנקאי בהציעו שירותי אשראי ללקוחותיו. נורמות אלו כוללות: שקיפות מירבית ותיעוד מדויק של תנאי ההתקשרות בין הבנק והלקוח; וודאות בכל נקודת זמן, ביחס לסכומי האשראי המאושרים ללקוח וביחס למחירי האשראי הרלבנטיים; דפוסי פעילות לניהול תקין של הסיכון ברמת החשבון הבודד ובראייה כוללת של תיק האשראי.
2. לאשראי בחח"ד תפקיד חשוב בקיום פעילותם הכלכלית השוטפת והסדירה של לקוחות המשוכים ע"י התאגידים הבנקאיים למגזר המסחרי, או לקבוצת הגופים שנהוג למיינס למגזר העסקי. דפוס האשראי בחח"ד התפתח לאורך השנים כמכשיר מימון שבו נעשה בישראל שימוש גם על ידי אוכלוסייה נרחבת של לקוחות קמעונאיים, ובכללם משקי הבית בחשבונות העובר ושב.
3. ברקע השימוש המתרחב באשראי בחשבונות העובר ושב, התפתחה בישראל גם פרקטיקה בנקאית שהשלימה עם היווצרות תדירה ומתמשכת של חריגות ממסגרות האשראי המאושרות, ולעיתים אף בשיעורים מהותיים מתוך יתרות האשראי בחשבונות העובר ושב, וכל שכן ביחס לסכומי המסגרת המאושרת. דפוסי הפעולה שהשתרשו בתחום זה, אינם עולים תמיד בקנה אחד עם עקרונות בנקאיים המוחלים ומיושמים, דרך כלל, בניהול אשראי וסיכוניו.
4. הוראה זו נועדה למזער את אי הוודאות הנגרמת ללקוח ולתאגיד הבנקאי כאחד כתוצאה מפרקטיקה המאפשרת חריגות אשראי בחשבונות העובר ושב. מנקודת מבטו של הלקוח קיימת אי וודאות באשר למסגרת האשראי המועמדת לרשותו בפועל, לחיובים הספציפיים שיכובדו לחשבונו, לתנאים ולשיקולים העשויים להנחות את התאגיד הבנקאי בהחלטותיו אלו על פני זמן ולעלות האפקטיבית של כלל האשראי בו יעשה שימוש על פני זמן. מנקודת מבטו של התאגיד הבנקאי נפגמת באופן מהותי השליטה בסיכוני האשראי וביכולתו להעריך מראש את סיכוני התיק ורווחיותו בראייה כוללת.

5. העקרונות הכלולים בהוראה זו נועדו למזער את אי הוודאויות המתוארות לעיל, תוך יצירת תנאים אשר יבטיחו, כי גם בתחום חשבונות העובר ושב יישמר, ככל שניתן, העיקרון לפיו כל פעולת חיוב שהתאגיד הבנקאי מאפשר בחשבון לקוח, ואשר יוצרת יתרת אשראי של לקוח, אישורה, ביצועה ורישומה לספרי התאגיד הבנקאי יותנו בקיומו של הסכם אשר נערך מראש עם אותו לקוח, וכי בהסכם זה ננקבו באופן מפורש סכומי האשראי אשר הוסכמו עם הלקוח, והתנאים שהוסכמו.
6. מובן כי אין בהוראה זו כדי לגרוע, אלא רק להוסיף, על הכללים החלים על אשראי זה, כמו כללי הבנקאות (שירות ללקוח)(גילוי נאות ומסירת מסמכים), התשנ"ב-1992, לרבות סעיפים 3, 4, 5, 18, 19, 20, ועוד. כך גם לגבי כללי סיווג החובות כבעייתיים. בהקשר זה נציין כי על פי סעיפים 3 ו-4 לכללים הנ"ל, הסכם מסגרת האשראי צריך להיות בכתב, ולפני חתימתו על התאגיד הבנקאי לאפשר ללקוח לעיין בו ולמסור לו העתק מההסכם.
7. אין בהוראה זו כדי להכתיב את מבנה המסגרות, עלותן, ואת מנגנון התאמתן לצורכי הלקוח. מסגרת האשראי הכוללת בחשבון העובר ושב, אפשר שתכלול, לאחר תיאום עם הלקוח, מסגרות משנה מדורגות שיישאו שיעורי ריבית שונים. אפשר גם שמסגרת האשראי הכוללת תנקוב במסגרות זמניות, שיתואמו עם הלקוח לתקופות זמן מוגדרות, ואשר גם בהתייחס אליהן ינקוב הסכם המסגרת בשיעורי ריבית שיוחלו רק לאותם פרקי זמן קצובים, על ניצול מסגרת האשראי הזמנית. ההוראה גם אינה אוסרת העמדה חד צדדית של מסגרות בידי התאגידים הבנקאיים, אך קובעת מגבלות על עלות מסגרת כזו.
8. על מנת לאפשר הערכות נאותה של התאגידים הבנקאיים ושל הלקוחות לדפוס הפעילות החדש בחשבונות העובר ושב, הותאם לכך זמן התחילה של ההוראה. על הבנקים לנצל את תקופת המעבר להיערכות ניהולית, נוהלית, וטכנולוגית הנדרשת ליישום ההוראה, ולהגדרת המסגרות המתאימות ללקוחות בהתאם להוראה החדשה. על הלקוחות לתאם עם הבנקים את המסגרת הדרושה להם ולהתאים את דפוסי פעילותם למניעת חריגות ממסגרות האשראי לאחר מועד תחולת ההוראה.
9. לאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת בעניינים הנוגעים לעסקי בנקאות, קבעתי הוראה זו.

עיקרי ההוראה

10. תאגיד בנקאי הנותן אשראי ללקוח בחשבון עובר ושב, לפי בקשת הלקוח, חייב לקיים את התנאים הבאים:
- א. מסגרת האשראי הכוללת בחשבון עובר ושב ללקוח תיקבע בהתבסס על ניתוח מתועד של צרכי האשראי של הלקוח, ותאושר על ידי גורם האשראי המוסמך. עם זאת, התאגיד הבנקאי רשאי לקבוע לקבוצות לקוחות שונות, סכומי סף שונים, שלגביהן יוגדרו קריטריונים כלליים לניתוח המתועד של צרכי האשראי. (סעיף 3(א) להוראה)
- ב. הסכם המסגרת יבהיר את העקרונות המותווים בהוראה ומשמעויותיהם ללקוח, וזאת בפרט לעניין מחויבות הצדדים לבצע חיובים לחשבון העובר ושב רק בתוך המסגרות המאושרות ובלא חריגה מהן. (סעיף 3(ב) להוראה)

ג. לאחר חתימת הסכם מסגרת אשראי ראשוני, ניתן להעמיד מסגרת אשראי חד צדדית, לסוג של לקוחות אשר יוגדר מראש ובאופן מפורש בנוהלי התאגיד הבנקאי, לפי התנאים שנקבעו בהסכם המסגרת הראשון, ובלבד שלא יחויב הלקוח בעמלה בגין העמדת המסגרת. הריבית שתחויב בגין יתרות חובה שתיווצרנה בתוך מסגרת חד צדדית זו, לא תעלה בשיעורה על זו שנקבעה למדרגת האשראי האחרונה, אשר אושרה, הוסכמה בכתב עם הלקוח ונחתמה על ידו. למען הסר ספק, יובהר, כי כל החובות החלות על התאגיד הבנקאי, לרבות האמור בכללי הבנקאות (שירות ללקוח)(גילוי נאות ומסירת מסמכים), יחולו על מסגרות האשראי שהועמדו באופן חד צדדי. בגלל המאפיינים המיוחדים של מסגרות אלה, נדרשת הודעה מראש על המסגרות ותנאיהן.
(סעיף 3(ג) להוראה)

ד. ביקש לקוח לכבד חיוב מסוים בעטיו צפויה להיווצר חריגה, והתאגיד הבנקאי נכון להיענות לבקשה, תוגדר ותוסכם, מראש ובכתב, מסגרת מתאימה - ולו זמנית - התואמת את היקף האשראי הנוסף המבוקש. **(סעיף 4(א) להוראה)**

ה. במקרים חריגים, התאגיד הבנקאי רשאי להעמיד ללקוח בעל הסכם מסגרת אשראי, מסגרת אשראי חד צדדית אך בגין העמדתה לא יחויב הלקוח בעמלה. שיעורי הריבית שיחויבו בגין יתרות חובה שתיווצרנה בתוך מסגרת חד צדדית זו, לא יעלו על אלו שנקבעו למדרגת האשראי האחרונה, אשר אושרה, הוסכמה בכתב עם הלקוח ונחתמה על ידו. במקרים בהם החריגה מתגלית יום אחד לאחר היווצרותה, למשל בפעילות מס"ב ומסלקה, ניתן יהיה להעמיד מסגרת אשראי כזו עם ערך רטרואקטיבי. **(סעיף 4(ב) להוראה)**

ו. חיוב חשבון הלקוח בתוספת ריבית חריגה ועמלות טיפול מיוחדות בגין חשבון בחריגה יתאפשר אך ורק במקרים בהם התאגיד הבנקאי לא היה יכול למנוע את החריגה, ורק בחשבונות שסווגו על ידי התאגיד הבנקאי כחובות בעייתיים (בפיגור). דוגמאות למקרים חריגים יכולים להיות חיובי ריבית ועמלות או חיובים מסוימים בכרטיס אשראי שהנפיק התאגיד הבנקאי. כאשר נוצרה חריגה בחשבון, חייב התאגיד הבנקאי להודיע ללקוח שעליו לפעול לביטול מיידי של החריגה, ולחדול מיצירת חיובים נוספים שכיבודם ייצור או יגדיל חריגה מהמסגרת שנקבעה לו. **(סעיפים 4(ג)-(ד) להוראה)**

ז. הכנסות ריבית כלשהן בגין חריגות שתיווצרנה בחשבונות שסווגו כבעייתיים, לא תיזקפנה לדוח רווח והפסד עד לגבייתן בפועל. **(סעיף 5 להוראה)**

ביטול

11. סעיף 3א. (ניהול מסגרות אשראי בחשבונות עו"ש), בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 316 (מפרטי ביקורת לניהול אשראי), בטל.

תחילה

12. תחילת ההוראה על פי חוזר זה היא ביום 1.1.2006.

עדכון הקובץ

13. מצ"ב דפי עדכון לקובץ הוראות ניהול בנקאי תקין. להלן הוראות העדכון:

<u>להכניס עמוד</u>	<u>להוציא עמוד</u>
(2/05) [29] 300 -2-4	(12/04) [28] 300 -2-4
(2/05) [6] 316 -1-8	(11/99) [5] 316 -1-8
(2/05) [1] 325 -1-2	-----
(2/05) [2] 499 -11	(11/04) [1] 499 -11

בכבוד רב,

יואב להמן

המפקח על הבנקים